

Toprağın Sızısı

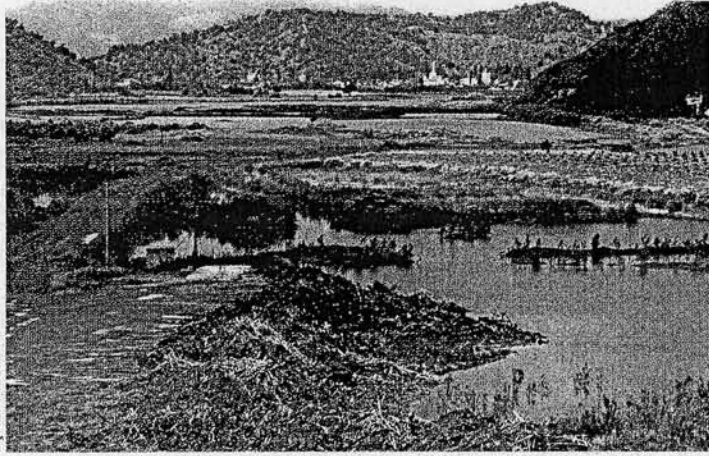
YAZI: EŞREF ATABEY*

Dalaman Çayı'nın serüveni Gölhisar'da başlar. İki yüz kilometre sürecek yolculuğunda 3 bin 500 kilometrekare alana yayılan topraklardan süzülerek gelen birçok kol katılır ona. Dalaman Çayı çoğu bölümünde görkemli bir nehir olup çağıldar, kanyon duvarlarını döver; arada bir yatağını genişletir ve sessizce akar.

Bir zamanlar Lykia ve Karia ülkelerini, şimdilerde ise Ege ve Akdeniz bölgelerini birbirinden ayıran bu çayın o zamanlardaki adı Indus idi. Efsaneye göre filiyile karşı kıyıya geçmeye çalışan bir Hintliyi yutuvermiş ve Indus adını da böyle almıştı.

Dalaman Çayı, Batı Akdeniz bölgesinde, Gölhisar yöresinden doğarak Dalaman Sarı Germe'de denize dökülür. Çevresini kuşatan kanyondan Atakent'te (Bezkes) kurtulur. Narenciye ve sebze bahçelerini, pamuk, susam, mısır, yerfıstığı tarlalarını besleyen yorgun bir ırmağa dönüşür.

Dalaman Çayı ve Tersakan Çayı'nın iki milyon yıldan bu yana taşıdığı kum, çakıl, silt ve çamur Dalaman Ovası'na birikerek Türkiye'nin en verimli tarım topraklarının oluşmasına yol açtı. Dalaman Ovası'nda bugün su-

EŞREF ATABEY

lu tarım yapılıyor; tarım yapılmayan ve yapılaşmaya açılmayan el değmemiş doğa parçaları ise kıyılara sıkışıp kalmış durumda. Ovası, 1998 yılından bu yana tehdit altında bırakan bir tehlike söz konusu. Dalaman Ovası'nın verimli sulu tarım toprakları, yapımı süren baraj gövdesinde kil dolgu malzemesi olsun diye alınıyor.

Ülkemizde hızlı nüfus artışı ve beraberinde gelen yapılaşma, sanayileşme süreci verimli tarım toprakları üzerinde gerçekleşiyor. Yerleşim yerleri, sanayi tesisleri, turizm yatırımları hep ovalar üzerine kuruldu ve kuruyor. Bu da giderek topraksızlaşma sonucunu doğuruyor. Kıyılarımız ve buralardaki verimli tarım alanları, tamamen turizm gelişim projeleri adı altında yapılaşmaya, şehirleşmeye ve betonlaşmaya açılıyor. Dalaman örneği bu olumsuzlukları anlamak için yeterlidir.

Barajın çekirdek dolgusunda kullanılacak kil için Dalaman Ovası'nın kuzeyindeki alüvyondan oluşan verimli tarım arazileri Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nce kamulaştırıldı ve toprakları alındı. Ardından bu alanlarda istenilen nitelikte kil bulunmadığı öne sürülerek, kamulaştırılan alanların sınırları sürekli genişletildi ve yeni kamulaştırmalar yapıldı. Böylece Türkiye'nin en verimli ve en değerli tarım toprakları taşınarak yok edildi. Ova çoraklaştı, çevre yok sayıldı, geçimini toprakla sağlayan yurttaşlar topraksız bırakılarak işsizliğe, yoksulluğa ve göçe zorlandı. DSİ'nin malzeme alımından sonra geriye kalan alanlar tehlikeli çukurlar olarak bırakıldı, birer gölet haline getirildi. Bitki örtüsü de yok

DSİ tarafından kamulaştırılarak toprakları baraj dolgusunda kullanılan verimli tarım arazileri, artık maden alanlarını andırıyor.

edildiğinden, alan tümüyle erozyona açık kılındı, doğal çevre ve ekolojik sistem tahrip edildi.

Öte yandan kamulaştırmanın gelişigüzel ve büyük çaplı yapılaşma nedeninin, 6 Ocak 2005 tarihinde ilan edilen Dalaman Turizm Gelişim Projesi için altyapı oluş-

turduğu belirtiliyor. Karara göre Dalaman ile Ortaca'nın bir bölümü Turizm Gelişim Projesi kapsamına alındı. Haritadan, turizm gelişim alanı sınırının hangi kriterlere göre çizildiğini anlamak olanaklı değil. Alınan kararlar Dalaman ve Ortaca'da yaklaşık 500 bin dekarlık bir alan yapılaşma tehlikesiyle karşı karşıya kaldı.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Yatırım Geliştirme ve Planlama Daire Başkanlığı'nın hazırladığı projeye göre Dalaman Ovası'nın tamamı, ovaya bakan dağların yamaçları ve tepeleri, alanda yer alan doğal değerler, sit alanları, turizm adı altında yapılaşmaya açılıyor. TIGEM (Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü) Kültür ve Turizm Bakanlığı'na devredilerek, narenciye bahçeleri Eko-Kent ve Golf Kent sahalarına dönüştürülüyor. Dalaman'da yıllardır faaliyet gösteren TIGEM ilçeye istihdam, gelir, döviz kazandırmış bir kuruluş. Onun toplam 34 bin 399 dekar olan arazilerinin 18 bin 500 dekarı Turizm Gelişim Bölgesi içine dahil edildi. Bu alanın 4 bin 450 dekarı narenciye, 4 bin dekarı da birinci sınıf tarım arazisi. İşletmedeki 70 bin yetmiş narenciye ağacı ile çevredeki 150 bin civarında değişik türdeki ağaç şimdi tehdit altında. İlçenin güneydoğusunda Sağlık Kent alt bölgesi, kuzeydoğusunda Doğa Kent, kuzeyinde Klima Kent, batısında Eko-Kent ve güneydoğusunda Golf Kent'ler oluşturulacak. Projeye göre 1. derece doğal sit ve kıyı alanlarında golf sahası ve birtakım tesisler yapılacak.

(*) DR. EŞREF ATABEY, JEOLOJİ YÜKSEK MÜHENDİSİ, ATAÇEV DERNEĞİ KURUCU ÜYESİ (esrefatabey@yahoo.com)